

PRZODKOWAĆ (33) *vb impf*

Oba o oraz a jasne.

inf przodkować (8). ◇ *praes 3 sg* przodkuje (7). ◇ *3 pl* przodkują (4). ◇ *praet 2 sg m -s* przodkował (1). ◇ *3 sg m* przodkował (4). *f* przodkowała (1). ◇ *fut 3 sg f* przodkować będzie (1). ◇ *imp 3 sg* niech, niechajże przodkuje (2). ◇ *con 3 sg m* by przodkował (2). ◇ *3 pl m pers* by przodkowali (1). *subst* by przodkowały (1). ◇ *part praes act* przodkując (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Być najlepszym, przewyższać innych, mieć pierwszeństwo, górować nad innymi; ducem esse, praesesse Vulg; antecedere, antecellere, anteire, eminere, habere palmam, praecellere, praestare, primas facere a. tenere Cn (21) : GostGospSieb +4v; y v nas w Polfcze ná wzór tych łzkół Włóskich, inłzé łzkoły budowano, y dotąd buduią: ták iednák, że przedsię Włóška łzkoła záuwsze y podził przodkowałá, przodkuie y przodkować będą. JanNKar C2.*

przodkować u kogo (1): Słufznie tedy y Homerus wychwałiác Vlyfélá Mowcę/ Bogiem go być zowie: [..] y zali tákowy Mowcá v Krolá dobrego przodkować słufznie niema. *OrzRozm Q3.*

przodkować nad co (2): Ztądże potym do Włóch dla téyże náuki, y dla ięzyká Lácińłkiiego (nie włpomináiác inłzych rzeczy, którými Włóška ziemiá nád inłże przodkuie) iáko do źrzódlá y do mátki z inłzych narodów przyiędzżano *JanNKar C2; SarnStat 68.*

przodkować czym (4): ktora [*dworna pani*] włzytkimi cnotámi przodkować ma *GórnDworz Cc; ReszList 187; JanNKar C2; Ktore trákty kiedy/ pacta, foedera, z połtronnymi temu Krolełtwu potrzebne łtanowione bywály/ gđzieby ołoby Duchowne powážnołciá y mądrołciá łwá w nich nie przodkowały? PowodPr 20.*

przodkować przed kim (2): niechayże moy dworzánin w tym włzytkim [*w gonitwach rycerskich*] przed Włochy przodkuie. *GórnDworz E3; ReszList 187.*

przodkować w czym (8): *GórnDworz E3; RejZwierc 266;* w Rzymie [...] im kto ielł nazacniełzy y nabogátłzy/ tym lię naywięcey o to łtára/ áby w wczynkách miłółci ku BOgu y bliźniemu pełnych włtawicłźnie lię obierał/ y przodkował. *ReszHoz 133; Y názywáli Bárnábafzá Iowłłzem/ á Páwłá Merkuryłłzem: poniewáž on przodkował w mowie (marg) kázywał do ludu iż był wymowniełzy. (-). WułNT Act 14/11, Tit 3/8, 14; iáko według Bogá á łłłki iego/ narod z Izááká y Iákobá/ Bogu do chwały iego obrány/ w błogółłwieniłłtwie dułłznym przodkował: ták zásię národy dáleko więłłze Pogánłłkie/ z Izmáelá y Ezau rozmnożone/ w doczełłnym łłzczełłciu y pánowániu gorę trzymály. PowodPr 13, 20; [AktaSejmikPozn 1590/137].*

przodkować gdzie (1): *Praerogátiiwy Szłácheckieł/ ácz w wielu rzeczach bywáią doznáné/ y nád inné łtany w tych Páńłłtwách przodkuia: ále w tych cztełłrech rzeczach naznácniéy lię pokázuią. SarnStat 68; [[trzeba] wiedzicł który národ koniem/ który więcey bronia może: ktory ná wodzie/ który polem przodkuie CerGór 26].*

W porównaniu (1): (nagł) Do zacnie Vrodzonego Mikołáiá Reyá. (-) Iák Cycero w Lácińłkim ięzyku przodkuiełłz/ A iáko Wergiliułłz piękne wirłze kuiełłz. *RejZwierc 266.*

Przen (4) : Iedno wy mili Polaczy/ [...] rozmiłuycie lię ięzyka łwego. Ten niech przodkuie, áten niech dzieńdziczy [...] Iżeby ta ma pracza daremna nie byłá. *FalZiołUng V 119v; GórnRozm Gv;*

ALEKTO, węże/ pochodnią sfrązliwą Miece: co gorŝe vmyŝły przodkuią; Wízedy beŝpieczne máiac władze ŝwoie. *GrabowSet F2*.

przodkować u kogo (1): á záprawdęć ták ieft/ ácz ci ferce y rozum v dzielnych ludzi przodkuią/ ále bes chlebá nieduży Hetmánowie ŝą. *OrzRozm N4*.

2. Mieć zwierzchność; primatum tenere *Vulg*; *habere a. obtinere a. tenere principatum, obtinere primatum, obtinere a. tenere principem locum, priores partes habere, regnare Cn (9)* :

przodkować między kim (3): *KromRozm III M5*; Widźicie łami iáko Piotr ŝwego mieŝcá nie zápomina/ ále przodkuie między inŝzemi/ że tę moc wziął od Pána Chriŝtuŝá. *WujJud 153v*; *WujNT Col 1/18*.

przodkować nad czym, [nad kim] (1): Tážec y Biŝkupi náŝy nie ŝwieckim obyczáiem/ ále iáko páŝterze nád koŝciołem przodkuią. *WujJud 125*; [*CerGór 26*].

przodkować gdzie (2): Przetož Papięž Antychriŝtem nie ieft/ ktory od pułtorá tyŝiáćá lat w koŝciele przodkuie. *WujNT 864, 403*.

Zwrot: »[komu] przodkować sobie nie dać, [nad sobą nie dopuszczać]« (1): Bo gdi ŝie nam przijdzie zŝtani Litewŝkiego Xieŝtwa (iakoŝz tego potrzeba) zgadzac/ mi onim/ ony nam wtey mierze przodkowac ŝobie niedami *PaprUp B*; [*CerGór 26*].

Szereg: »przodkować a rządzic« (1): Abowim byli myędzy nimi wedle ŝwyátá zacnieyŝŝy niŝli Pyotr/ byli bliŝcy y krewni pána Kryŝtuŝowi: A káždemu z nich chćyáło ŝye przodkować á rządzic. *KromRozm III M6v*.

a. Przewodzić [w czym] (1) : Wízákže Krol/ ábo ten ktory przodkuie w Rádźie [*qui praeest concilio*]/ dawŝy tego ŝłuŝzną przyczynę dla czego ná onych zdániu ktorych mniey przeŝtawa/ łácno tákowemu obráženiu [*tych, których wota odrzucone będą*] zábieży. *ModrzBaz 29v*.

3. Wyprzedzać (3) :

a. Iŝć jako pierwszy [dokąd] (1) : Z Uŝwiátá [*car moskiewski wyrzucony*] pod któryŝ ty [*Radziwille*] z żołnięrzmi przodkował/ ŝwóy iako naležáło vrząd odpráwował. *KochJez B*.

b. Występować jako pierwszy (1) : A ty Koŝtká nie mnimay/ izemci przodkować kazał/ ábych ciebie zá naymędrŝzego rozumiał/ ále dla tegom to vczynił/ ábyŝ nie muŝiał ná zad zoŝtawŝy nic nie powiedzieć *Górndworz C3*.

c. Zyskiwać pierwszeństwo w kolejności (1) : A [*Hektor i Ulisses w imieniu Parysa i Menelausa*] losy rozpisawŝy w przeŝbicy mieŝzali, Ktoby naprzod miał rzucić oŝzczep wyoŝtrzony. [...] a Hektor losy sam ŝafował, Patrząc za ŝię, ale wnet Parisow przodkował. *KochMon 30*.

Synonimy: **1. przewyszszać; 2. panować, rządzic, sprawować, władać; a. przewodzić.**

Cf PRZODKOWANIE, PRZODKUJĄCY